

Diumenge XXXIII de durant l'any

18 de novembre de 2018

1. «Quan els pobres invoquen el Senyor, els escolta» (Sl 34, 7). Les paraules del salmista es tornen també nostres a partir del moment en què som cridats a trobar les situacions diverses de sofriment i marginació en les que viuen tants germans i germanes, que habitualment designem amb el terme general de "pobres". Qui escriu aquestes paraules no és aliè a aquesta condició, al contrari. Ell té experiència directa de la pobresa i, no obstant això, la transforma en un cant de lloança i d'acció de gràcies al Senyor. Aquest salm ens permet també avui comprendre qui són els veritables pobres als que estem cridats a tornar la nostra mirada per escoltar el seu crit i reconèixer les seves necessitats.

Se'ns diu, abans de res, que el Senyor escolta els pobres que l'invoquen i que és bo amb aquells que cerquen refugi en Ell amb el cor destrossat per la tristesa, la soledat i l'exclusió. Escolta els que són atropellats en la seva dignitat i, malgrat això, tenen la força d'alçar la seva mirada vers les altures per a rebre llum i consol. Escolta aquells que són perseguits en nom d'una falsa justícia, oprimits per polítiques indignes d'aquest nom i atemorits per la violència; i tot i així saben que en Déu tenen el seu Salvador. El que sorgeix d'aquesta pregària és abans de res el sentiment d'abandonament i confiança en un Pare que escolta i acull. En el mateix sentit d'aquestes paraules podem comprendre més a fons el que Jesús va proclamar amb les benaurances: «Feliços els pobres en l'esperit, el regne dels cels és per a ells» (Mt 5, 3).

En virtut d'aquesta experiència única i, en molts sentits, immerescuda i impossible de descriure per complet, neix per cert el desig d'explicar-la a altres, en primer lloc a aquells que són, com el salmista, pobres, rebutjats i marginats. En efecte, ningú no pot sentir-se exclòs de l'amor del Pare, especialment en un món que amb freqüència posa la riquesa com a primer objectiu i fa que les persones es tanquin en si mateixes.

2. El salm caracteritza amb tres verbs l'actitud del pobre i la seva relació amb Déu. Abans de res, "cridar". La condició de pobresa no s'esgota en una paraula, sinó que es transforma en un crit que travessa el cel i arriba fins a Déu. Què expressa el crit del pobre si no és el seu

sofriment i soledat, la seva desil·lusió i esperança? Podem preguntar-nos: com és que aquest crit, que puja fins a la presència de Déu, no aconsegueix arribar a la nostra oïda, deixant-nos indiferents i impassibles? En una Jornada com aquesta, estem cridats a fer un seriós examen de consciència per adonar-nos si realment hem estat capaços d'escoltar els pobres.

El silenci de l'escolta és el que necessitem per a poder reconèixer la seva veu. Si som nosaltres els que parlem molt, no aconseguirem escoltar-los. Sovint em temo que tantes iniciatives, encara que meritòries i necessàries en elles mateixes, estiguin dirigides més a complaure'ns a nosaltres mateixos que a acollir el clam del pobre. En aquest cas, quan els pobres fan sentir la seva veu, la reacció no és coherent, no és capaç de sintonitzar amb la seva condició. S'està tan atrapat en una cultura que obliga a mirar-se al mirall i a cuidar-se en excés, que es pensa que amb un gest d'altruisme n'hi ha prou per a quedar satisfets, sense haver de comprometre's directament.

3. El segon verb és "respondre". El Senyor, diu el salmista, no només escolta el crit del pobre, sinó que respon. La seva resposta, com es testimonia en tota la història de la salvació, és una participació plena d'amor en la condició del pobre. Així va ocórrer quan Abraham va manifestar a Déu el seu desig de tenir una descendència, encara que ell i la seva esposa Sara, ja ancians, no tinguessin fills (cf. Gn 15, 1-6). Va succeir quan Moisès, a través del foc d'una bardissa que es cremava intacta, va rebre la revelació del nom diví i la missió de fer sortir el poble d'Egipte (cf. Ex 3, 1-15). I aquesta resposta es va confirmar al llarg de tot el camí del poble pel desert: quan la fam i la set assaltaven (cf. Ex 16, 1-16; 17, 1-7), i quan es queia en la pitjor misèria, la de la infidelitat a l'aliança i de la idolatria (cf. Ex 32, 1-14).

La resposta de Déu al pobre és sempre una intervenció de salvació per a guarir les ferides de l'ànima i del cos, per a restituir justícia i per ajudar a reprendre la vida amb dignitat. La resposta de Déu és també una invitació que tot el qui creu en Ell obri de la mateixa manera dins dels límits del que és humà. La Jornada Mundial dels Pobres pretén ser una petita resposta que l'Església sencera, estesa pel món, dirigeix als pobres de tot tipus i de tota regió perquè no pensin que el seu crit s'ha perdut en el buit. Probablement és com una gota d'aigua en el desert de la pobresa; i no obstant això pot ser un signe de compartir pels qui passen necessitat, que fa sentir la presència activa d'un germà o una germana. Els pobres no necessiten un acte de delegació, sinó del compromís personal d'aquells que escolten el seu clam. La sol·licitud dels creients no pot limitar-se a una forma d'assistència -que és necessària i providencial en un primer moment-, sinó que exigeix aquesta «atenció amant» (Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 199) que honra l'altre com a persona i busca el seu bé.

4. El tercer verb és "alliberar". El pobre de la Bíblia viu amb la certesa que Déu intervé a favor seu per a restituir-li dignitat. La pobresa no és buscada, sinó creada per l'egoisme, l'orgull, l'avarícia i la injustícia. Mals tan antics com l'home, però que són sempre pecats, que involucren tants innocents, produint conseqüències socials dramàtiques. L'acció amb la qual el Senyor allibera és un acte de salvació pels que li han manifestat la pròpia tristesa i angoixa. Les cadenes de la pobresa es trenquen gràcies a la potència de la intervenció de Déu. Hi ha tants salms que narren i celebren aquesta història de salvació que es reflecteix en la vida personal del pobre: «No ha mirat amb repugnància ni amb menyspreu el poble desvalgut; no l'ha privat de la seva mirada, i, quan cridava auxili, l'ha escoltat» (Sl 22, 25). Poder contemplar el rostre de Déu és signe de la seva amistat, de la seva proximitat, de la seva salvació. «Vós heu mirat el meu sofriment, heu emparat la meva vida en el perill, no m'heu deixat caure a les mans de l'enemic, i és ample el lloc on reposen els meus peus » (Sl 31, 8-9). Oferir al pobre un "lloc ample" equival a alliberar-lo del "parany del caçador" (cf. Sl 91, 3), a allunyar-lo de la trampa estesa en el seu camí, perquè pugui caminar expedit i mirar la vida amb ulls serens. La salvació de Déu pren la forma d'una mà estesa vers el pobre, que ofereix acollida, protegeix i fa possible experimentar l'amistat de la qual es té necessitat. És a partir d'aquesta proximitat, concreta i tangible, que comença un itinerari genuí d'alliberament: «Cada cristià i cada comunitat són cridats a ser instruments de Déu per a l'alliberament i promoció dels pobres, de manera que puguin integrar-se plenament en la societat; això suposa que siguem dòcils i atents per a escoltar el clamor del pobre i socórrer-lo» (Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 187).

5. Em commou saber que molts pobres s'han identificat amb Bartimeu, del qual parla l'evangelista Marc (cf. 10, 46-52). El cec i captaire Bartimeu «estava assegut a la vora del camí» (v. 46), i havent sentit que passava Jesús «començà a cridar» i a invocar el «Fill de David» perquè tingués pietat d'ell (cf. v. 47). «Tothom el renyava per fer-lo callar, però ell cridava encara més fort» (v. 48). El Fill de Déu va escoltar el seu crit: «"Què vols que faci per tu?". El cec li respongué: "Rabuni, feu que hi vegi!"» (v. 51). Aquesta pàgina de l'Evangelí fa visible el que el salm anunciava com a promesa. Bartimeu és un pobre que es troba privat de capacitats bàsiques, com són la de veure i treballar. Quants camins condueixen també avui a formes de precarietat! La falta de mitjans bàsics de subsistència, la marginació quan ja no es gaudeix de la plena capacitat laboral, les diverses formes d'esclavitud social, malgrat els progressos realitzats per la humanitat... Com Bartimeu, quants pobres són avui a la vora del camí a la recerca d'un sentit per a la seva condició! Quants es qüestionen sobre el perquè van haver de tocar el fons d'aquest abisme i sobre la manera de sortir-ne! Esperen que algú se'ls costi i els digui: «Anima't i vine, que et crida» (v. 49).

Lastimosament sovint es constata que, per contra, les veus que s'escolten són les del retret i les que conviden a callar i a sofrir. Són veus desentonades, amb freqüència determinades per una fòbia vers els pobres, considerats no només com a persones indigents, sinó també com a gent

portadora d'inseguretat, d'inestabilitat, de desordre per a les rutines quotidianes i, per tant, mereixedors de rebuig i apartament. Es tendeix a crear distància entre ells i el propi jo, sense adonar-se que així es produeix l'allunyament del Senyor Jesús, qui no els rebutja sinó que els crida així i els consola. Amb molta pertinença ressonen en aquest cas les paraules del profeta sobre l'estil de vida del creient: «allibera els qui han estat empresonats injustament, deslliga les corretges del jou, deixa lliures els oprimits [...] comparteix el teu pa amb els qui passen fam, [...] acull a casa teva els pobres vagabunds, [...] vesteix el qui va despullat» (Is 58, 6-7). Aquesta manera d'obrar permet que el pecat sigui perdonat (cf. 1Pe 4, 8), que la justícia recorri el seu camí i que, quan serem nosaltres els qui cridarem al Senyor, Ell aleshores respondrà i dirà: Aquí em tens (cf. Is 58, 9).

6. Els pobres són els primers capacitats per a reconèixer la presència de Déu i donar testimoni de la seva proximitat en les seves vides. Déu es manté fidel a la seva promesa, i fins i tot en la foscor de la nit no fa falta el caliu del seu amor i de la seva consolació. No obstant això, per a superar l'opressiva condició de pobresa cal que ells percebin la presència dels germans i germanes que es preocupen per ells i que, obrint la porta del cor i de la vida, els fan sentir amics i familiars. Només d'aquesta manera podrem «reconèixer la força salvífica de les seves vides» i «posar-los al bell mig del camí de l'Església» (Exhort. apost. *Evangelii gaudium*, 198).

En aquesta Jornada Mundial estem convidats a fer concretes les paraules del Salm: «els humils en menjaran fins a saciar-se» (Sl 22, 27). Sabem que en el temple de Jerusalem, després del ritu del sacrifici, tenia lloc el banquet. En moltes diòcesis, aquesta va ser una experiència que, l'any passat, va enriquir la celebració de la primera Jornada Mundial dels Pobres. Molts trobaren el caliu d'una casa, l'alegria d'un àpat festiu i la solidaritat dels qui volgueren compartir la taula de manera simple i fraterna. Voldria que també aquest any i en el futur aquesta Jornada fos celebrada sota el signe de l'alegria per redescobrir el valor d'estar junts. Preguar junts i compartir l'àpat el diumenge. Una experiència que ens retorna a la primera comunitat cristiana, que l'evangelista Lluc descriu en tota la seva originalitat i simplicitat: «Tots eren constants a assistir a l'ensenyament dels apòstols a posar en comú els seus béns i a reunir-se per partit el pa i per a la pregària. [...] Tots els creients vivien units i tenien en comú tots els seus béns; venien les seves propietats i les altres coses que posseïen, per distribuir entre tots el diner, segons les necessitats de cadascú» (Ac 2, 42. 44-45).

7. Són innumbrables les iniciatives que diàriament emprèn la comunitat cristiana per donar un signe de proximitat i d'alleujament a les variades formes de pobresa que hi ha davant dels nostres ulls. Sovint la col·laboració amb altres realitats, que no estan motivades per la fe sinó per la solidaritat humana, fa possible brindar una ajuda que sols no podríem realitzar.

Reconèixer que, en l'immens món de la pobresa, la nostra intervenció és també limitada, dèbil i insuficient fa que estenem la mà als altres, de manera que la col·laboració mútua pugui assolir l'objectiu de manera més eficaç. Ens mou la fe i l'imperatiu de la caritat, però sabem reconèixer altres formes d'ajuda i solidaritat que, en part, es fixen els mateixos objectius; sempre i quan no descuidem el que ens és propi, és a dir, portar a tots cap a Déu i a la santedat. El diàleg entre les diverses experiències i la humilitat en prestar la nostra col·laboració, sense cap tipus de protagonisme, és una resposta adequada i plenament evangèlica que podem realitzar.

Enfront dels pobres, no és qüestió de jugar a veure qui té la primacia de la intervenció, sinó que podem reconèixer humilment que és l'Esperit qui suscita gestos que són un signe de la resposta i proximitat de Déu. Quan trobem la manera per apropar-nos als pobres, sabem que la primacia li correspon a Ell, que ha obert els nostres ulls i el nostre cor a la conversió. No és protagonisme el que necessiten els pobres, sinó aquest amor que sap amagar-se i oblidar el bé realitzat. Els veritables protagonistes són el Senyor i els pobres. Qui es posa al servei és instrument en les mans de Déu per a fer reconèixer la seva presència i la seva salvació. Ho recorda sant Pau escrivint als cristians de Corint, que competien entre ells pels carismes, a la recerca dels més prestigiosos: «L'ull no pot dir a la mà: "No em fas cap falta", ni tampoc el cap als peus: "No em feu cap falta"» (1Co 12, 21). L'apòstol fa una consideració important en observar que els membres que semblen més febles són els més necessaris (cf. v. 22); i que «els que ens semblen menys nobles, els cobrim amb més honor; i els que tenim per menys decents, els tractem amb més decència, cosa que no necessiten els membres més decents» (vv. 23-24). Mentre ofereix un ensenyament fonamental sobre els carismes, Pau també educa la comunitat en l'actitud evangèlica respecte als membres més febles i necessitats. Lluny dels deixebles de Crist sentiments de menyspreu o de pietisme vers ells; més aviat estan cridats a honrar-los, a donar-los precedència, convençuts que són una presència real de Jesús entre nosaltres. «Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho fèieu a mi» (Mt 25, 40).

8. Aquí es comprèn quanta distància hi ha entre la nostra manera de viure i la del món, el qual elogia, segueix i imita els qui tenen poder i riquesa, mentre margina els pobres, considerant-los un rebuig i una vergonya. Les paraules de l'apòstol són una invitació a donar plenitud evangèlica a la solidaritat amb els membres més febles i menys capaços del cos de Crist: «Quan un membre sofreix, sofreixen amb ell tots els altres, i quan un membre és honorat, tots els altres s'alegren amb ell» (1Co 12, 26). De la mateixa manera, en la Carta als Romans ens exhorta: «Alegreu-vos amb els qui estan alegres, ploreu amb els qui ploren. Viviu d'acord els uns amb els altres. No aspireu a grandeses, sinó poseu-vos al nivell dels humils» (12, 15-16). Aquesta és la vocació del deixeble de Crist; l'ideal al qual aspirar amb constància és assimilar cada vegada més en nosaltres els «sentiments de Crist Jesús» (Fl 2, 5).

9. Una paraula d'esperança es converteix en l'epíleg natural al que condueix la fe. Amb freqüència són precisament els pobres els que posen en crisi la nostra indiferència, filla d'una visió de la vida en excés immanent i lligada al present. El crit del pobre és també un crit d'esperança amb el que manifesta la certesa de ser alliberat. L'esperança fundada sobre l'amor de Déu que no abandona a qui en Ell confia (cf. Rm 8, 31-39). Santa Teresa d'Àvila en el seu Camí de perfecció escrivia: «La pobresa és un bé que engloba tots els béns del món. És un senyoriu gran. És senyorejar tots els béns del món a qui no li importen gens» (2, 5). És en la mesura que siguem capaços de discernir el veritable bé que ens tornarem rics davant Déu i savis davant nosaltres mateixos i davant dels altres. Així és: en la mesura que s'aconsegueix donar el sentit just i veritable a la riquesa, es creix en humanitat i es torna capaç de compartir.

10. Convido els germans bisbes, els sacerdots i en particular els diaques, a qui se'ls va imposar les mans per al servei dels pobres (cf. Ac 6, 1-7), juntament amb les persones consagrades i amb tants laics i laiques que en les parròquies, en les associacions i en els moviments fan tangible la resposta de l'Església al crit dels pobres, a viure aquesta Jornada Mundial com un moment privilegiat de nova evangelització. Els pobres ens evangelitzen, ajudant-nos a descobrir cada dia la bellesa de l'Evangelí. No deixem caure en oïdes sordes aquesta oportunitat de gràcia. Sentim-nos tots, en aquest dia, deutors amb ells, perquè estenent recíprocament les mans, un cap a l'altre, es realitzi la trobada salvífica que sosté la fe, fa activa la caritat i permet que l'esperança prossegueixi segura en el camí vers el Senyor que ve.

Vaticà, 13 de juny de 2018

Memòria litúrgica de Sant Antoni de Pàdua

Francesc